Code commotie

André Bindenga

Het zal de lezer van dit blad niet ontgaan zijn dat er enige beroering ontstaan is op de ledenvergaderingen van het Koninklijk NIVRA en de NOvAA in december 2006. Diverse media hebben hierover bericht. Aanleiding was het voorstel tot de invoering per 1 januari 2007 van een nieuwe gedragscode ter vervanging van de huidige Gedrags- en Beroepsregels. Ik herinner mij een overeenkomstig voorstel aan het begin van de jaren zeventig van de vorige eeuw.

Hoe was de procedure toen?

Een commissie onder voorzitterschap van prof. Frielink had maanden gewerkt aan het voorstel en diverse concepten waren de revue gepasseerd. Er werd een speciale, drukbezochte ledenvergadering van het NIVRA belegd die twee dagen in beslag nam. Over elk artikel werd uitvoerig beraadslaagd, vele amendementen werden ingediend en gedetailleerd werden de pro's en contra's bediscussieerd. Veel indruk maakte een lang betoog van Pieter Louwers, destijds hoofd van de Interne Accountantsdienst van Philips, over de positie van interne accountants. Het voorstel behelsde destijds de overgang van de Regelen Beroepsuitoefening Registeraccountant naar de Gedrags- en Beroepsregels Registeraccountants (GBR). De Regelen waren bij de inwerkingtreding van de Wet op de Registeraccountants vrijwel letterlijk overgenomen van de Ereregelen en Reglement van Arbeid van het vroegere Nederlands Instituut van

Accountants en herziening was nodig. De NIVA-regels dateerden immers uit 1947 en waren tot stand gekomen door de voorbereiding van een commissie onder leiding van prof. Limperg. Op de keper beschouwd, veranderde er echter niet zo bijster veel in de nieuwe GBR. Pas in 1994 zijn de beroepsregels voor de AA gelijkkluidend aan de regels voor de RA.

Hoe is de procedure nu?

Enkele vaktechnici van het NIVRA-bureau hebben het op zich genomen om de Code of Ethics van de International Federation of Accountants te vertalen en er enkele typisch Nederlandse verschijnselen aan toe te voegen. Er is een conceptvoorstel gepubliceerd waarop iedereen commentaar kon geven, er is overleg geweest met diverse ledengroeperingen en er zijn voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd waar ongeveer 600 van de 14.000 leden aanwezig zijn geweest. Daarna werd het voorstel in een gewone ledenvergadering voorgelegd aan enkele honderden leden en met een krappe meerderheid aanvaard. Er waren slechts enkele amendementen en er werd niet per artikel gestemd. Dit laatste zou ook onmogelijk zijn geweest gezien de omvang van de nieuwe code. Al met al zijn er bijna 50 pagina's voor nodig en vele tientallen artikelen. Ter illustratie voor de moderne lezer: een geheugencapaciteit van bijna 9 MB. Bovendien zijn er nog vele nadere voorschriften en aparte controle- en beroepsregels naast de gedragscode. Heel wat meer dan de GBR met slechts 39 artikelen.

Waarom commotie?

Naar mijn oordeel was de belangrijkste oorzaak van de opwinding dat veel leden van het NIVRA zich aanvankelijk maar matig interesseerden voor de nieuwe code. Op het laatste moment kwam een aantal leden er achter dat er nogal wat zou gaan veranderen en zij probeerden de code tegen te houden. Enkel kwamen zelfs met een eigen code. In dit verband wil

Prof. dr. A.J. Bindenga RA is emeritus hoogleraar accountancy, oud-voorzitter van de Raad van Bestuur van Ernst & Young en oud-voorzitter van het Koninklijk NIVRA.

ik de Limperg-code van collega Blokdijk en de X-code van collega Westra noemen. De dissidenten boekten echter geen resultaat en het voorstel werd met enkele ondergeschikte wijzigingen aangenomen.

Is de commotie terecht?

Bij het beoordelen van de standpunten van de opposanten moet worden bedacht dat er een fundamentele verandering in de opzet van de gedragscode heeft plaatsgevonden. Velen hebben zich dat niet gerealiseerd. In de oude GBR en GBAA werd ervan uitgegaan dat RA en AA een titel is en dat de titelhouders ervoor konden kiezen accountant te zijn of niet. Als je niet koos voor het beroep van accountant, waren slechts enkele artikelen van toepassing. De overgrote meerderheid van de bepalingen sloeg echter op de RA, respectievelijk de AA, die accountant was.

De nieuwe code beschouwt de RA en de AA als een beroepsgroep waarvoor in principe dezelfde regels gelden. Weliswaar worden ook nu aparte regels gegeven voor openbare accountants, maar de algemene regels gelden voor iedereen, ongeacht de functie. Dat schept de nodige verplichtingen voor registeraccountants en accountant-administratieconsulenten die geen accountant zijn.

Wat zijn de gevolgen?

Ik beperk mij in het onderstaande tot registeraccountants, maar de geconstateerde gevolgen gelden eveneens voor accountant-administratieconsulenten.

Een eerste categorie zijn de registeraccountants die opdrachten uitvoeren. Dit kunnen assurance-opdrachten of aan assurance verwante opdrachten zijn en zij worden hierdoor automatisch openbaar accountant. Voor deze soorten registeraccountants gelden naast de algemene bepalingen zware voorschriften voor onafhankelijkheid. Registeraccountants kunnen ook overige opdrachten uitvoeren. Indien zij zich uitsluitend beperken tot deze soort opdrachten zijn zij geen openbaar accountant, maar behoren zij

tot een categorie accountants in business. Ook alle andere registeraccountants, voor zover niet volledig in ruste, vallen hieronder. Voor de accountants in business gelden naast de algemene regels ook specifieke regels.

Kort samengevat komt het erop neer, dat voor registeraccountants die geen assurance of aan assurance verwante opdrachten uitvoeren vele regels gelden, terwijl op hen vroeger slechts een raamartikel van toepassing was. Een grote groep registeraccountants die hiertoe behoort, zijn de zogenaamde actieve postactieven en de registeraccountants in andere functies. Zij moeten bijvoorbeeld voldoen aan eisen van permanente educatie en een relatief hoge contributie betalen. De bedoelde groep is meer dan de helft van het totale aantal registeraccountants. De verwachting is door sommigen uitgesproken dat deze registeraccountants zich zullen laten schrappen uit het register, omdat zij geen zin hebben om zich veertig uur per jaar in zaaltjes op te houden om de laatste ontwikkelingen over fraude aan te horen. Ik kan mij echter voorstellen dat het niet leuk is om de titel in te leveren waarvoor je jarenlang hebt gestudeerd.

Conclusie

De nieuwe gedragscode is in tegenstelling tot voorstellen uit het verleden niet tot stand gekomen na een gedegen proces van beraadslaging. Net als zoveel andere regels voor spelers op financiële markten zijn internationale regels overgenomen voor de Nederlandse situatie. Als gevolg van de zogenaamde boekhoudschandalen zijn de internationale regels nogal doorgeschoten. Denk bijvoorbeeld aan IFRS en Sarbanes Oxley. Zo is het ook met de nieuwe gedragscode. Alles tot in de puntjes willen regelen, waardoor soms ongewenste gevolgen ontstaan. ■